

Святлана Аляксандраўна Алексіевіч

- ✓ Нарадзілася 31 мая 1948 г. у сям'і вайскоўца ва ўкраінскім горадзе Івана-Франкоўску. Бацька – беларус, маці – украінка.
- ✓ Пасля дэмабілізацыі бацькі з арміі, сям'я пераехала на яго радзіму – у Беларусь. Жылі ў вёсцы. Бацька і маці працавалі настаўнікамі.
- ✓ Скончыла Капаткевіцкую сярэднюю школу Петрыкаўскага раёна (1965)
- ✓ Працавала выхавальніцай Асавецкай школы-інтэрната, затым настаўніцай гісторыі і нямецкай мовы Белажэвіцкай сямігадовай школы Мазырскага раёна. У 1966 годзе працавала ў раённай газеце «Прыпяцкая праўда» (Нароўля).
- ✓ У 1967 годзе стала студэнткай факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У час вучобы неаднаразова была лаўрэатам рэспубліканскіх і ўсесаюзных конкурсаў навуковых студэнцкіх работ.

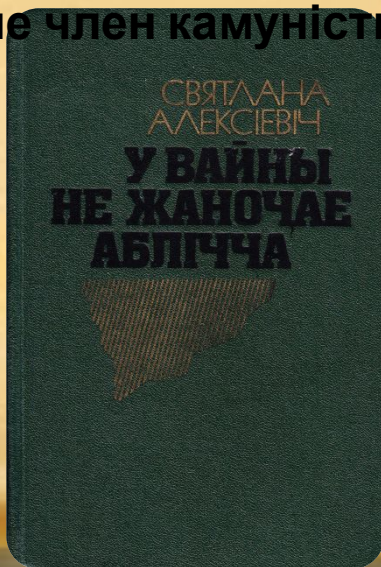

- ◆ Спрабавала сябе, свой голас у розных жанрах – рэпартажы, публіцыстыка, апавяданні...
- ◆ Рашаючы ўплыў на яе выбар зрабіў вядомы беларускі пісьменнік Алесь Адамовіч і яго выдатныя кнігі «Я – з вогненнай вёскі» і «Блакадная кніга». Святлана Алексіевіч заўсёды называла яго сваім галоўным Настаўнікам. Ён дапамог ёй знайсці свой шлях...

У 1983 годзе была напісана кніга «У вайны не жаночае аблічча».

Два гады яна ляжала ў выдавецтве і не друкавалася, аўтара абвінавачвалі ў пацыфізме, натуралізме, у разбурэнні гераічнага вобраза савецкай жанчыны. Такія абвінавачванні ў тыя часы лічыліся сур'ёзнымі. Тым больш, што за ёю цягнулася даўняя слава –антысаветчыцы і дысідэнткі, яшчэ з першай кнігі «Я з'ехаў з вёскі» (маналогі людзей, якія пакінулі родныя мясціны).

Згодна ўказанню аддзела прапаганды тагачаснага ЦК КПБ гатовы набор кніг друкарні рассыпалі, абвінавачваючы аўтара ў антыўрадавых і антыпартыйных поглядах. Пагражала і звальненне з работы. Сказана было так: «Як вы можаце працаваць у нашым часопісе з такімі не нашымі настроямі? І чаму вы да гэтага часу не член камуністычнай партыі?»

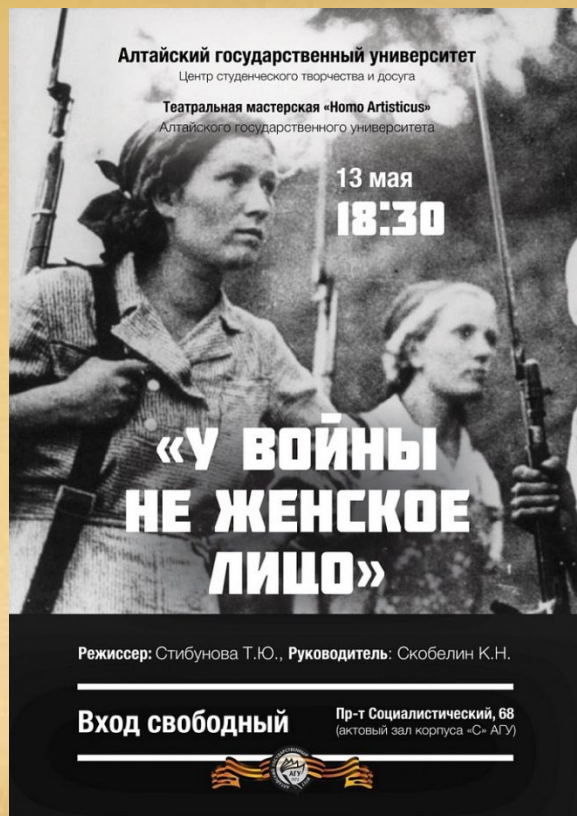

У 1985 годзе кніга «У вайны не жаночае аблічча» – раман галасоў (так потым яна назаве твор) жанчын-франтавічак пра вайну, якую ніхто не ведаў, якую мужчыны не казалі, выйшла адначасова ў некалькіх выдавецтвах. У наступныя гады яна перавыдавалася шмат разоў – агульны тыраж дайшоў да двух мільёнаў экзэмпляраў. Кнігу віталі знакамітыя пісьменнікі-франтавікі: Кандрацьеў, Бакланаў, Гранін, Акуджава і многія іншыя.

Вядомы беларускі рэжысёр Віктар Дашук у сааўтарстве са Святланай Алексіевіч стварылі цыкл дакументальных фільмаў – сем карцін – пад назвай «У вайны не жаночае аблічча».

Кінацыкл быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй СССР, «Сярэбраным голубам» на фестывалі дакументальных фільмаў у Лейпцыгу.

С.Алексіевіч узнагародзілі ордэнам «Знак пашаны» і некалькімі прэміямі (імя К.Федзіна, імя М.Астроўскага, Ленінскага камсамола).

У 1985 годзе выйшла і другая кніга -«Апошнія сведкі» (сто недзіцячых аповедаў). Яна складалася з 100 апавяданняў дзяцей пра жахі вайны. Тут яшчэ больш натуралізму і страшэннага, убачанага вачыма дзяцей ад 7 да 12 гадоў.

Гэты твор таксама каля года чакаў свайго часу (абвінавачванні ўсе тыя ж – пацыфізм, адсутнасць ідэалагічных стандартаў)

- ❖ Па кнізе быў зняты дакументальны фільм «Дзеці вайны. Апошнія сведкі», рэжысёр Аляксей Кітайцаў, сцэнар Людмілы Раманенка.
- ❖ У фільме бярэ ўдзел Святлана Алексіевіч. Фільм узнагароджаны спецыяльным прызам Адкрытага конкурсу дакументальнага кіно «Чалавек і вайна» (Екацярынбург 2011)
- ❖ Кампазітар Уладзімір Магдалиц напісаў сімфонію-рэквіем «Апошнія сведкі» - кампазіцыю для чытальніка, басу, фартэпіяна, органа, змешанага дзіцячага хораў і сімфанічнага аркестра

У 1989 годзе выйшла новая кніга С.Алексіевіч «Цынкавыя хлопчыкі» – твор пра злачынную афганскую вайну, якую дзесяць гадоў хавалі ад уласнага народа. Каб напісаць гэтую кнігу, яна чатыры гады ездзіла па краіне, сустракалася з матулямі салдат, якія загінулі, і з былымі воінамі-афганцамі. Сама пабыла ў Афганістане. Пасля выхаду кнігі, якая выклікала ў грамадстве небывалае ўзрушэнне, многія не даравалі аўтару развянчання гераічнага ваеннага міфа.

На яе абрынуліся перш за ўсё ваенныя і камуністычныя газеты. У 1992 годзе ў Мінску быў арганізаваны палітычны суд над аўтарам і кнігай «Цынкавыя хлопчыкі». Але ў абарону ўзнялася дэмакратычная грамадскасць, многія вядомыя інтэлектуалы за мяжой. Суд быў прыпынены...

Пасля па гэтай кнізе
рэжысёрам
Сяргеем
Лук'янчыкавым
у сааўтарстве са
Святланай
Алексіевіч было
знята некалькі
дакументальных
фільмаў, а таксама
пастаўлены
спектаклі.

У 1993 годзе выйшла новая кніга «Зачараваныя смерцю». Гэта быў расказ пра самагубцаў – пра тых, хто сам пайшоў з жыцця або спрабаваў такое зрабіць, не вытрымаўшы знікнення сацыялістычных ідэй, сацыялістычнага мацерыка. Пра тых, хто ўраўняў сябе з ідэяй, зжыўся з ёй намёртва, хто не знайшоў у сабе сілы прыняць новы свет, новую гісторыю і новую

Па кнізе быў зняты фільм «Крыж» (сцэнарый С.Алексіевіч, рэжысёр – Генадзь Гародні).

У 1997 годзе С.Алексіевіч зкончыла і апублікавала кнігу «Чарнобыльская малітва» (хроніка прышласці). Яна, як і тры апошнія кнігі, спачатку была апублікавана ў часопісе «Дружба народов», а потым у выдавецтве «Острожье». Гэтая кніга не пра Чарнобыль, як піша сама аўтар, а пра свет пасля Чарнобыля. Пра тое, як чалавек жыве, асвойвае новую рэальнасць, якая ёсць, існуе, але яна яшчэ не асэнсавана і не ўвядомлена.

Людзі, якія перажылі Чарнобыль, людзі, якія жывуць пасля Чарнобыля, здабываюць сёння новыя веды. Веды для ўсяго чалавецтва. Яны ўжо жывуць пасля трэцяй сусветнай вайны... Пасля ядзернай вайны... Невыпадкавы ў гэтым сэнсе падзагалавак кнігі – хроніка прышласці.

Кніга Святланы Алексіевіч «Час second-hand (Канец чырвонага чалавека)» (2013) закранае маштабныя гістарычныя тэмы: Вялікую Айчынную вайну, Афганістан, Чарнобыль, час «перабудовы» і развал «чырвонай імперыі».

У творы даследуецца феномен мыслення савецкага чалавека, феномен сацыялізму і выкладаецца аўтарская канцэпцыя найноўшага часу, які пісьменніца называе «часам сэканд-хэнд». Пункцірна асвятляюцца падзеі, звязаныя з масавым мітынгам 19 снежня 2010 года ў Мінску. Паводле жанру - гэта трагічны эпас савецкага народа, які балюча знікае на нашых вачах разам з распадам імперыі.

Нобеліўская прэмія

- У 2013 годзе Святлана Алексіевіч лічылася адным з прэтэндэнтаў на Нобелеўскую прэмію па літаратуры, аднак прэмію атрымала канадская пісьменніца Эліс Манро.
- У 2015 годзе Алексіевіч стала лаўрэатам Нобелеўскай прэміі па літаратуры з фармулёўкай «за яе шматгалосную творчасць - помнік пакуты і мужнасці ў наш час».
- Святлана Алексіевіч - першы нобелеўскі лаўрэат у гісторыі незалежнай Беларусі;

Упершыню за паўстагоддзя прэмія была прысуджана пісьменніку, які пераважна працуе ў жанры дакументальнай літаратуры;

Нобеліўская прэмія

Упершыню ў гісторыі Нобелеўская прэмія па літаратуры прысуджана прафесійнаму журналісту.
Грашовы прыз прэміі склаў 8 млн шведскіх крон (каля 953 тыс. даляраў на момант прысуджэння)

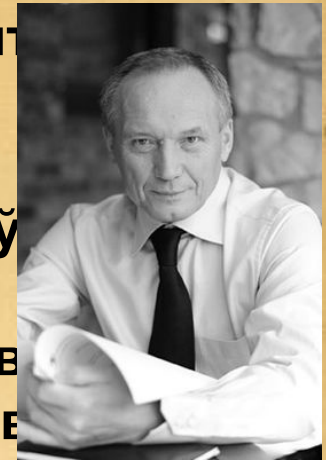
Літаратурная крытыка

Расійская крытыка па-рознаму ацэньвае творчасць Святланы Алексіевіч. Адны крытыкі называюць яе «бліскучым майстрам мастацка-дакументальнай прозы», выбітным гуманістам і «народнай пісьменніцай», іншыя характарызуюць творчасць Алексіевіч як спекулятыўна-тэндэнцыйны журналістыку.

Беларускі паэт Уладзімір Някляеў :

“Калі ўся руская літаратура выйшла, як сцвярджаю Дастаеўскі, з «Шыняля» Гоголя, то ўся творчасць Алексіевіч — з дакументальнай кнігі Алеся Адамовіча Янкі Брыля і Уладзіміра Калесніка «Я з вогненнай кнігі» Адамовіч — яе літаратурны хросны.

Яе кнігі — развіццё асноўнай тэмы беларускай літаратуры, яны знаходзяцца ў кантэксце гэтай літаратуры і ёй належаць. Сённяшняя заслуга Алексіевіч у тым, што яна здзяйсняе прарыў беларускай літаратуры ў літаратуру еўрапейскую.”

По мнению российской писательницы Татьяны Толстой, Алексиевич работает грубыми методами, «на выжиманиях слезы».

На думку Алены Гаповай, тэксты Святланы Алексіевіч ўяўляюць сабой «ўзор маральнай філасофіі, спосаб абмеркавання этычных пытанняў, перш за ўсё праблемы пошуку сэнсу пакуты, якое ажыццяўляецца савецкім, а затым постсавецкім чалавекам» ва ўмовах вялізнага сацыяльнага зруху

Швейцарский социолог Жан Россио в своей рецензии на «Чернобыльскую молитву» в 2000 году отмечает, что автор не навязывает свою оценку событий и не выдвигает обвинений, но подталкивает читателей к коллективной работе памяти о человеческих и социальных последствиях Чернобыльской катастрофы и что продвигать её книги «этически необходимо».

Надзея Корджык (школьная сяброўка):

**“Святла заўсёды была вельмі
добразычлівай, таварыскай, да яе ўсё
цягнуліся. І хлопчыкі былі ў яе
закаханы. Калі адбываліся школьныя
дыскатэкі, многія выклікаліся
выпраўляць яе дадому, а гэта пяць**

**кіламетраў. Крыў Святла чытала запоем, а вось фізіку і матэматыку
не любіла, казалася, што гэта ёй не спатрэбіцца, і
атрымлівала па прадметах тройкі. Яна вяла канцэрты,
чытала са сцэны свае вершы. Яна пісала пра каханне,
сяброўства, чалавека.**

**Аб журналістыцы Святлана марыла са школы. І
старанна рыхтавалася да паступлення. Памятаю, на
сцяне ў яе вісеў спіс кніг, якія трэба было прачытаць, і
розныя выпіскі, нататкі”**

Мікалай Тоўсцік(аднакурснік):

“Святлана з самага пачатку вызначалася тым, што была валявой і мэтанакіраванай. Мне падабалася, што яна ніколі не карысталася гатовымі адказамі на любыя пытанні: ці то на буйныя філасофскія, ці то на больш дробныя,

Яна заўсёды старалася дабраць сваім розумам да ўсяго, што адбывалася ў краіне, свеце, вакол яе.

На мой погляд, творчасць Святланы пайшла з фразы Канстанціна Сіманава на адным з пісьменніцкіх мерапрыемстваў у Мінску: «Праўду пра вайну ведае толькі народ».

Гэта сам з сабою прынцып, які датычыцца і Вялікай Айчыннай вайны, і Афганістана, і Чарнобыля, і развалу Савецкага Саюза. Гэта не белетрыстыка, якая ствараецца, седзячы ў крэсле і гледзячы ў акно.”

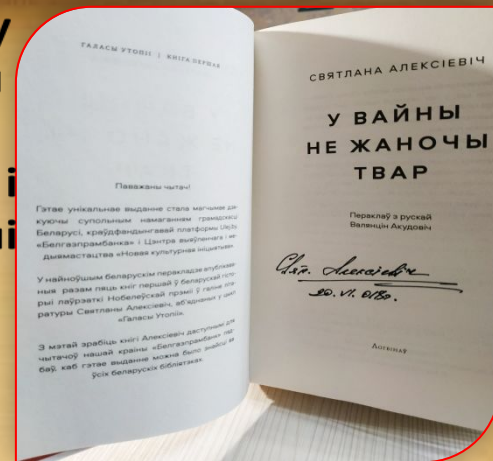
Цытаты Святланы Алексіевіч:

- ❖ Давайце пастараемся жыць у годнай краіне. Кожны павінен штосьці для гэтага зрабіць. Не трэба чакаць, што гэта зробіць сусед, сын твой, усе павінны нешта рабіць
- ❖ Не будзе ў нас даўгавечнага асфальту і дагледжаных газонаў. А героі заўсёды знойдуцца!
- ❖ Усе сёння хочуць казаць, але ніхто адзін аднаго не чуе.
- ❖ Добра, калі ў хаце ёсць старыя. Калі яны жывыя - мы яшчэ дзеці...
- ❖ Смерць - самая справядлівая рэч на свеце. Ніхто яшчэ не адкупіўся.
- ❖ Напісаць бы такую кнігу пра вайну, каб ад вайны ванітавала і сама думка пра яе была б брыдкая. Вар'яцка. Саміх генералаў б ванітавала...
- ❖ Я думаю, што ўсё ж такі мой галоўны прынцып - ідзі і захоўваць ў сабе чалавека.
- ❖ Нашы дзеці не падобныя на нас. На каго яны падобныя? На свой час адзін на аднаго

Пяць кніг Святланы Алексіевіч з цыклу «Галасы Утопіі» («У вайны не жаночы твар», «Апошнія сведкі», «Цынкавыя хлопчыкі», «Чарнобыльская малітва» і «Час сэканд-хэнд») упершыню выйшлі на беларускай мове ў адзіным афармленні і без цензурных правак, зробленых у розныя гады.

- Ідэя перакласці кнігі пісьменніцы на беларускую ўзнікла адразу пасля таго, як яна атрымала Нобелеўскую прэмію па літаратуры (хоць раней на мове выходзілі яе асобныя кнігі).
- Для выхаду пяцітомніка патрабавалася сабраць 40 тысяч беларускіх рублёў. Але выніковая сума склала 231 тысячу 942 рублі. Значную частку гэтай сумы ўнёс Белгазпрамбанк. Яго кіраўніцтва прыняло рашэнне: пасля друку накладу банк бясплатна перадаў частку накладу ў бібліятэкі краіны.

У адным інтэрв'ю С.Алексіевіч скажа так: «Я доўга шукала сябе, хацела знайсці нешта такое, што наблізіла б да рэальнасці, мучыла, гіпнатызавала, захапляла, была цікавай менавіта рэальнасць. Ухапіць сапраўднасць – вось што хацелася. І гэты жанр – жанр чалавечых галасоў, сведзяў, сведчанняў і дакументаў чалавечай душы імгненна быў мною прысвоены. Так, я якраз так бачу і чую свет: праз галасы, праз дэталі быту і быцця. Так пабудаваны мае зрок і слых. І ўсё, што ўва мне было, тут жа аказалася неабходным, таму што патрабавалася адначасова быць: пісьменнікам, журналістам, сацыёлагам, псіхааналітыкам, прапаведнікам...»

Яе кнігі "У вайны - не жаночы твар", "Апошнія сьведкі", "Цынкавыя хлопчыкі", "Зачараваныя сьмерцю", "Чарнобыльская малітва" вышлі ў 23 краінах сьвету, вытрымалі ў агульнай складанасці каля 100 выданьняў.

На аснове кніг Сьвятланы Алексіевіч зьнята 20 дакумэнтальных фільмаў, пастаўленыя дзясяткі спэтакляў у розных краінах сьвету.

Сьвятлана Алексіевіч - лаўрэат 17 міжнародных прэмій, у ліку якіх прэмія ім. Курта Тухольскага (Швэцкі ПЕН, 1996 г.), "Трыюмф" (Расея, 1997 г.), "Самы шчыры чалавек года" (Расея, фонд "Галоснасць", 1998г.), "За лепшую палітычную кнігу года" (Нямеччына, Брэмен,

1998г.), "За еўрапэйскае паразуменьне" (Нямеччына, Лейпцыг,

1998 г.), "Сьведка міру" (Міжнароднае французскае радыё, Парыж,

1999 г.), Прэмія міру ім. Э.-М. Рэмарка (Нямеччына, 2001 г.).